

การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร

Participation in Water Management according to Saraniyadhama Principles
of Rice Farmers in Thapman Subdistrict Taphan Hin District Phichit
Province

พระครูพิจิตรวรเวท¹ พระมหาสุเมฆ สมานีโต² และพระครูโพธิวรคุณ³
Phrakhruphichitworawet, Phramahasumek Samahito and Phrakhruphothiworakun

Received: February 05, 2025

Revised: March 26, 2025

Accepted: March 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาหลักสารานีธรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 214 คน จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรม และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วย ค่าที ค่าเอฟ และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสารานีธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีจำนวน

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Sumektaweekul2561@gmail.com

พื้นที่นา และอายุต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่เพศ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งในการทำนา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ 3) หลักสาราณียธรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า หลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในระดับมีความสัมพันธ์มาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณคิดเป็นร้อยละ 78.7 ($R = .787$) และสามารถรวมกันพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 61.9 ($R^2 = .619$) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า มีหลักสาราณียธรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีความเห็นชอบร่วมกัน ด้านการตั้งจิตปรารถนาดี ด้านการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่ด้านการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการน้ำ, การมีส่วนร่วม, เกษตรกรผู้ปลูกข้าว, หลักสาราณียธรรม

Abstract

This research article aims to 1) examine the general conditions of water management participation based on the principles of *Saraniyadhamma* among rice farmers; 2) compare levels of participation in water management among rice farmers, categorized by personal factors; and 3) investigate the influence of *Saraniyadhamma* principles on the participation of rice farmers in water management in Thapman Subdistrict, Taphanhin District, Phichit Province. This study employed a quantitative approach by surveying 214 rice farmers selected through multi-stage random sampling. Data were collected using a questionnaire on water management according to the *Saraniyadhamma* principles, with a reliability coefficient of 0.94. Data were analyzed using descriptive statistics, t-tests, F-tests, and multiple regression analysis at a significance level of 0.05. The findings revealed that 1) Overall, the level of participation in water management based on *Saraniyadhamma* principles among rice farmers was high. Each dimension of participation was also rated at a high level. 2) Comparison of participation levels based on personal factors showed that differences

in farm size and age were statistically significant at the 0.01 level. In contrast, gender, education level, and farming frequency did not differ significantly. 3) All six dimensions of *Saraniyadhamma* were found to have a strong relationship with farmers' participation in water management, with a multiple correlation coefficient (R) of 0.787 and a coefficient of determination (R^2) of 0.619. Four dimensions—mutual agreement, goodwill, equitable sharing, and harmonious conduct—significantly predicted participation at the 0.01 level, while the dimension of consistent practice significantly predicted participation at the 0.05 level.

Keywords: Water Management, Participation, Rice Farmers, Saraniyadhamma Principles

บทนำ

น้ำเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในโลก ทั้งพืช และสัตว์ โดยเฉพาะมนุษย์ซึ่งต้องใช้น้ำทั้งการบริโภคและอุปโภค นอกจากนี้น้ำยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศธรรมชาติ เป็นต้นกำเนิดของสายน้ำต่าง ๆ ที่หล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตทุกประเภทในโลก ปัจจุบันการเพิ่มขึ้นของประชากร และการพัฒนาความเจริญของประเทศทำให้สภาพของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยผลกระทบดังกล่าว พบว่าประเทศไทยได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เช่น สายน้ำเปลี่ยนทิศทางในการไหลลงสู่ทะเลส่งผลให้สายน้ำหลายสายเกิดความตื้นเขิน และเหือดแห้งไป เกิดอุทกภัยน้ำท่วมซึ่งเป็นผลมาจากการก่อสร้างถนน การถมที่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยที่กีดขวางเส้นทางน้ำในช่วงฤดูฝนที่น้ำจะไหลจากพื้นที่สูงกว่าไปหาพื้นที่ต่ำส่งผลให้น้ำท่วมขังเป็นระยะเวลาานาน นอกจากนี้ จากสภาวะโลกร้อน (Global Warming) ส่งผลให้เกิดภัยแล้งส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนซึ่งการจัดการน้ำในประเทศไทยมีการดำเนินการอย่างระบบในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดย พ.ศ. 2435 จัดตั้งเป็นกระทรวงเกษตรพินิจการ และได้รับการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการ อำนาจหน้าที่ มาตามลำดับเพื่อการจัดการน้ำของประเทศ โดยมีนโยบายบริหารจัดการน้ำให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อการเกษตร รวมถึงบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2567) แต่ถึงกระนั้นในการจัดการน้ำต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนเพื่อการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและเกิด

ประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมผู้ปลูกข้าวนาปรัง คือ ข้าวที่ถูกเพาะปลูกในฤดูแล้งซึ่งต้องอาศัยน้ำจากระบบชลประทาน เนื่องจากต้องใช้น้ำในปริมาณมากพอสมควรในการเพาะปลูก

ดังนั้น สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมชลประทานจึงดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อการจัดการน้ำในรูปแบบขององค์กรของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการที่เลือกมาจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ มีระเบียบข้อบังคับขององค์กรสมาชิกขององค์กรก็คือผู้ใช้น้ำจากระบบชลประทาน เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิด “9 เพิ่ม” ได้แก่ 1) เพิ่มความใกล้ชิดระหว่างภาครัฐกับประชาชน 2) เพิ่มความชอบธรรมในการตัดสินใจ 3) เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ 4) เพิ่มความสะดวกในการนำไปปฏิบัติ 5) เพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของ 6) เพิ่มมีความกระตือรือร้นของประชาชนในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ 7) เพิ่มความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชนของเจ้าหน้าที่รัฐ 8) เพิ่มการรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้ 9) เพิ่มการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมาย “3 ลด” ได้แก่ 1) ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา 2) ลดความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างการนำไปปฏิบัติ 3) ลดปัญหาการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่โปร่งใส และไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้ โดยองค์กรของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน ประกอบด้วย “คณะกรรมการจัดการชลประทาน” ประกอบด้วย “กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน” หลายกลุ่มที่ใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ และภายในกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ประกอบด้วย “กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน” ที่ใช้น้ำจากคูส่งน้ำซึ่งรับน้ำมาจากคลองส่งน้ำสายย่อยเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำแบบเป็นระบบและยั่งยืน

จังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในภาคการเกษตรเช่นกัน โดยการจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของโครงการชลประทานพิจิตร สังกัดสำนักงานชลประทานที่ 3 พิษณุโลก มีอาคารบังคับน้ำในเขตจังหวัดพิจิตร รวม 3 แห่ง พื้นที่ได้รับประโยชน์ประมาณ 45,000 ไร่ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอตะพานหิน และอำเภอบางมูลนาก อาทิเช่น กรณีการแย่งน้ำของชาวนาเขตอำเภอสามงามโดยชาวนามากกว่า 40 คนของหมู่ที่ 5 ตำบลรังนก อำเภอสามงาม จังหวัดพิจิตร ยกพวกจะไปเปิดศึกแย่งน้ำกับชาวนาเขตตำบลกำแพงดิน ตำบลสามง่าม และตำบลย่านยาว บริเวณต้นคลอง C.35, C.38 และ C.41 เนื่องจากไม่พอใจพวกที่อยู่ต้นน้ำไม่เคารพกฎกติกา ที่แอบขโมยสูบน้ำในเวลากลางวันทั้งที่ชลประทานประกาศเป็นข้อห้าม โชคดีที่ทางตำรวจสายตรวจพื้นที่ และ อบต.ทราบข่าว จึงเรียกมาเจรจาและให้ยุติ และรับปากว่า จะเชิญผู้บริหารฝ่ายปกครองระดับอำเภอ ระดับหมู่บ้าน และ

เจ้าหน้าที่ชลประทานมาทำเวทีข้อตกลงร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ยุติปัญหาข้อพิพาทของชาวนาพิจิตรที่กำลังเปิดศึกแย่งน้ำถึงขั้นจะวางมวยกันแบบรายวันดังกล่าว (ผู้จัดการออนไลน์, 2554) ปัจจุบันจากการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนการส่งน้ำของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 อำเภอดงพานหิน พบว่า การจัดการน้ำให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวขาดความเข้าใจในหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ ไม่ยึดตามกฎระเบียบและข้อบังคับ รวมถึงมิติที่ประชุม เช่น ปัญหาการสูบน้ำเข้านาตนเองที่ไม่เป็นไปตามลำดับตามข้อตกลงของกลุ่ม ส่งผลให้เกิดปัญหาที่มีการกระทบกระทั่งระหว่างเกษตรกรผู้ใช้น้ำด้วยกันเอง (กรมชลประทาน, 2566) สะท้อนทราบถึงความบกพร่องของกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสมาชิกผู้ใช้น้ำอย่างรุนแรงในวงกว้างขึ้นตามลำดับกล่าวคือ นำไปสู่ความขัดแย้ง ขาดความรักความสามัคคีภายในกลุ่ม ซึ่งอาจถึงขั้นทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน บางครั้งลุกลามไปถึงขั้นเสียชีวิต ดังนั้นการสร้างความรักความสามัคคีภายในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหนึ่งซึ่งเป็นหลักส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเกิดความรัก ความสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คือ หลักสาราณียธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2545) ประกอบด้วย การแสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกัน การพูดต่อกันด้วยเมตตา การตั้งจิตปรารถนาดี การแบ่งปันสิ่งของ การปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน การมีความเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอีกทั้งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำทั้งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวด้วยกันและส่วนงานราชการที่เกี่ยวข้อง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร” เพื่อนำเสนอผลการศึกษารั้งนี้ต่อฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ตำบลวังสำโรง อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตรในการใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาหลักสารานุกรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถามกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวภายในตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร มีกระบวนการประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็น มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่การทำนา จำนวนครั้งในการทำนา โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสารานุกรม ประกอบด้วย ด้านการแสดงเมตริจิตที่ดีต่อกัน (เมตตากรุณา) ด้านการพูดต่อกันด้วยเมตตา (หลักเมตตาวาจาธรรม) ด้านการตั้งจิตปรารถนาดี (หลักเมตตามโนกรรม) ด้านการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง (หลักสัทธาธิปไตย) ด้านการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน (หลักศีลสามัญญา) ด้านมีความเห็นชอบร่วมกัน (หลักทิวฐิสามัญญา) จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งจะเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จำนวน 4 ข้อ

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวภายในตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร จำนวน 459 (จิริโรจน์ สมบัติใหม่, 2566) กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล จำนวน 214 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างง่าย จากสูตรของ Taro Yamane (1967) และใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression) วิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการศึกษาสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า 1.1 การจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 1.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. สรุปผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีเพียงประชาชนที่มีอายุ และจำนวนพื้นที่นาต่างกัน โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ เพศ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งในการทำนา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3. สรุปผลการศึกษาหลักสารานุกรมธรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ผลการศึกษาดังตารางที่ 1-2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างการจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร

หลักสารานุกรม	B	Beta	t	Sig.
1. ด้านการแสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกัน (เมตตากายกรรม)	.045	.052	1.044	.298
2. ด้านการพูดต่อกันด้วยเมตตา (เมตตาวจีกรรม)	.072	.086	1.683	.094
3. ด้านการตั้งจิตปรารถนาดี (เมตตามโนกรรม)	.229	.314	5.802	.000**
4. ด้านการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง (สาธารณโภคี)	.108	.147	2.669	.008**
5. ด้านการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน (ศีลสามัญญตา)	.083	.115	2.171	.031*
6. ด้านการมีความเห็นชอบร่วมกัน (ทิวฐีสามัญญตา)	.241	.339	6.537	.000 **
R = .787	R Square (R ²) = .619	Std. Error. = 243	Sig. = .000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หลักสารานุกรมโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร ในระดับมีความสัมพันธ์มาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณคิดเป็นร้อยละ 78.7 ($R = .787$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 61.9 ($R^2 = .619$) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ (Beta) พบว่า ด้านการแสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกัน (เมตตากายกรรม) และด้านการพูดต่อกันด้วยเมตตา (เมตตาวจีกรรม) ไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ($Sig. > .05$)

ในขณะที่ด้านการมีความเห็นชอบร่วมกัน (ทิวฐีสามัญญตา) ด้านการตั้งจิตปรารถนาดี (เมตตามโนกรรม) และด้านการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง (สาธารณโภคี) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตรเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในขณะที่ด้านการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน (ศีลสามัญญตา) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตรเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลสภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า 1) การจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน

อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวซึ่งอยู่ในฐานะเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนสมาชิกด้วยกัน จึงส่งผลให้มีความคิดที่หวังดีต่อสมาชิกด้วยกันอยู่เสมอซึ่งแสดงออกโดยการพูดคุยกันด้วยความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยสมาชิกผู้ใช้น้ำมีการแบ่งปันน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเป็นไปตามกฎกติกาและข้อบังคับของกลุ่มสมาชิกผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้สมาชิกผู้ใช้น้ำเมื่อเกิดปัญหาความคิดเห็นไม่ตรงกันจะประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสุวรรณธรรมาภิรมย์ (สมชาย เจริญผา) (2565) พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรม 6 เพื่อการส่งเสริมความสามัคคี การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.562) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักทฤษฎีสามัญญตา ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.534) รองลงมา หลักเมตตาทายกรรม ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.573) และหลักธรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักสารานีธรรม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.573) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวินัยธรสุธินันท์ กนต์วีโร (ล้อประโคน) (2556) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง 5 อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง 5 อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า มีเพียงประชาชนที่มีอายุ และจำนวนพื้นที่นาต่างกัน โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ เพศ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งในการทำนา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง 31-50 ปี มีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป ด้านมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง 31-50 ปี มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดสรรน้ำร่วมกับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 นอกจากนี้มีการชักชวนญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมในมิติต่าง ๆ เช่น การร่วมกันบริจาคเงินเพื่อเป็นงบประมาณในการดำเนินการบำรุงรักษาคลองส่งน้ำให้สามารถส่งน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง

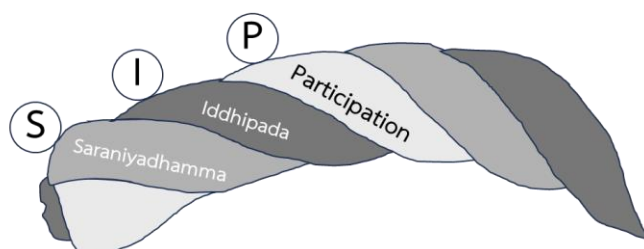
51-60 ปี มีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป ด้านมีส่วนร่วมในการประเมินผล เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ส่งผลให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยตามไปด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัชชา เกิดอินทร์ และโชติ บดีรัฐ (2565) พบว่า 1) การบริหารจัดการน้ำโครงการเขื่อนแควน้อยบำรุงแดนเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้ำโครงการเขื่อนแควน้อยบำรุงแดน เพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมในเขตตำบลบ้านยาง อำเภอวัดโบสถ์จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของภาคภูมิ สุชีสนธิ์ และภาณุพันธุ์ ประภาติกุล (2560) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกร จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการรักษาสภาพแหล่งน้ำ ด้านการป้องกันการเกิดน้ำท่วม ด้านการป้องกันมลพิษทรัพยากรน้ำ ด้านการจัดการน้ำที่มีคุณภาพมาใช้ให้เพียงพอ และด้านการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ถือครองทั้งหมด และการดำรงตำแหน่งทางสังคมที่แตกต่างกัน พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($P < .01$, $P < .01$ และ $P < .05$) ในบางประเด็น

3. ผลการศึกษาหลักสารานุกรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พบว่า การจัดการน้ำตามหลักสารานุกรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ในระดับมีความสัมพันธ์สูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณคิดเป็นร้อยละ 78.7 ($R = .787$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 61.9 ($R^2 = .619$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกัน (เมตตาทายกรรม) และด้านการพูดต่อกันด้วยเมตตา (เมตตาวจีกรรม) ไม่มีอิทธิพลต่อการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ($\text{Sig.} > .05$) ในขณะที่ ด้านการมีความเห็นชอบร่วมกัน (ทิวฐีสามัญญตา) ด้านการตั้งจิตปรารถนาดี (เมตตาโมกกรรม) และด้านการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง (สารธาณโภคี) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตรเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ในขณะที่ด้านการประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน (สีลสามัญญตา) มี

อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตรเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 ทั้งนี้เพราะเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อสะดวกต่อการจัดการน้ำภายในแต่ละกลุ่ม โดยการจัดการน้ำของแต่ละกลุ่มจะมีการคัดเลือกให้มีประธานและกรรมการเพื่อการรับฟังอุปสรรค และปัญหาโดยการพูดคุยกันทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อหาแนวทางการจัดการร่วมกันน้ำกัน นอกจากนี้เกษตรกรมีการร่วมปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ตามกฎกติกา และข้อบังคับของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่กำหนดไว้ โดยการดำเนินการร่วมกันในทุกด้านเกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีการดำเนินการร่วมกันด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น มีการแบ่งปันสิ่งของ หรือผลประโยชน์จากการจัดการน้ำที่ได้มาอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของธรรุกร หอมกลิ่น (2557) พบว่า การวิเคราะห์การถอยพหุคูณปัจจัยด้านวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในเขตชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี คือ การมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน คือ การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลทำนายนายการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 63.80 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านวัฒนธรรมชุมชนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการน้ำในเขตชลประทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิชาติ อนันต์ ประยูร (2558) พบว่า แนวทางแก้ไขความขัดแย้งตามหลักวิชาการที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมปัจจุบัน คือ การผ่อนปรนเข้าหากัน การสมานสามัคคีก่อให้เกิดความร่วมมือ ความเห็นพ้องต้องกัน ซึ่งก็มีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม คือ เมตตาทายกรรม เมตตาเวจีกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคี สีสัมมัญญตา และทิวฐีสัมมัญญตา

องค์ความรู้ใหม่

การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำตามหลักสาราณียธรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลทับหมัน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร สามารถสรุปได้ ดังแผนภาพ ที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพนั้น เกิดจาก S = Saraniyadhamma หลักสาราณียธรรม I = Iddhipada หลักอิทธิบาท และ P = Participation การมีส่วนร่วม เข้ามาบูรณาการร่วมกันเหมือนกับเชือกที่ร้อยรัดสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลเกื้อหนุนส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันไปตลอดทั้งเส้นโดยหลักทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีทั้งในส่วนของปัจจัยภายใน คือ คุณธรรม (Morality) และปัจจัยภายนอก คือ กระบวนการจัดการ (Management Process) ร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 กล่าวคือ ในมิติของปัจจัยภายนอกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ีระหว่างตัวเกษตรกรผู้ปลูกข้าวซึ่งอยู่ในฐานะของสมาชิกกลุ่มกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มเดียวกันมีความสามัคคีกลมเกลียวกันเพื่อการร่วมดำเนินการร่วมกับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ใน 4 มิติ คือ 1) ร่วมคิดและตัดสินใจ 2) ร่วมดำเนินงาน 3) ร่วมรับผลประโยชน์ 4) ร่วมประเมิณผล ซึ่งการที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจะร่วมดำเนินการด้วยความรักความสามัคคีในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นมิติของปัจจัยภายใน คือ หลักสาราณียธรรม ประกอบด้วย 1) เมตตาทายกรรม การแสดงไมตรีจิตที่ดีต่อกัน 2) เมตตาวิจิตรกรรม การพูดต่อกันด้วยเมตตา 3) เมตตาโมนกรรม การตั้งจิตปรารภนาดี 4) สาธารณโภคี การแบ่งปันสิ่งของที่ได้มาอย่างทั่วถึง 5) สีสสามัญญตา การประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน 6) ทิฏฐิสามัญญตา การเคารพรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีพื้นฐานอันเป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรืออิทธิบาท 4 คือ 1) ฉันทะ ความพอใจทำ 2) วิริยะ ความตั้งใจทำ 3) จิตตะ ความใส่ใจทำ 4) วิมังสา ความเข้าใจทำ ซึ่งส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของเกษตรกรทั้ง 4 มิติ คือ 1) ร่วมคิดและตัดสินใจในการวางแผนเพื่อการดำเนินการร่วมกัน 2) ร่วมดำเนินการตามแผนที่ได้ร่วมกำหนดกันไว้ 3) ร่วมประเมิณผลจากการดำเนินการเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข รวมถึงการพัฒนาเพื่อการจัดการน้ำให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และ 4) ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการร่วมกันทั้งในส่วนของผลผลิต และความสุขที่เกิดจากรักความสามัคคีของสมาชิกภายในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมชลประทาน ควรมีนโยบาย “ปันน้ำ ปันสุข” โดยการลงพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานราชการกับเกษตรกรทุกกลุ่มที่รับการให้บริการน้ำเพื่อการเกษตร
2. กรมชลประทาน ควรมีนโยบาย “สายน้ำ สายใจ สายชีวิต” โดยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจ รับฟัง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อกำหนดแนวทาง และวิธีการ การให้บริการ เกษตรกรผู้ใช้น้ำร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนตามกรอบแนวทางในการการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ควรจัดทำโครงการสานสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคี และความตระหนักรู้ในการแบ่งปันการใช้น้ำร่วมกันอย่างยั่งยืน
2. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในมิต การร่วมตรวจสอบรายรับ รายจ่ายในการบำรุงรักษาคลองส่งน้ำระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 ให้มากยิ่งขึ้นโดยการตั้งผู้แทนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นคณะกรรมการจัดการน้ำร่วมกับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2566). *หนังสือที่ประชุมเรื่องการจัดรอบเวรน้ำ เอกสารประชุมการชี้แจงแผนการส่งน้ำและการบริหารจัดการน้ำ ปี 2566*. (อัดสำเนา)
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2567). *ย้อนรอย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. เข้าถึงได้จาก <https://www.moac.go.th/about-history>
- จิโรจน์ สมบัติใหม่. (2566). *จำนวนประชากรตำบลทับหมัน, เอกสารประกอบการประเมินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ*. (อัดสำเนา)
- ฐาตุล หอมกลิ่น. (2557). *การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในเขตชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- นัชชา เกิดอินทร์ และโชติ บดีรัฐ. (2565). การบริหารจัดการน้ำโครงการเชื่อมแควน้อยบำรุงแดน เพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมในเขตตำบลบ้านยาง อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก. *Journal of Modern Learning Development*, 7(5), 314-324.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2554). พิจิตรใกล้ลี้ภัย ชาวนาเปิดศึกแย่งน้ำวางมวยรายวัน-อบต.สันห้วยวอน รัฐช่วย. เข้าถึงได้จาก https://mgronline.com/local/detail/9540000016566#google_vignette
- พระครูวินัยธรสุธินันท์ กนต์วีโร (ลือประโคน). (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียของชุมชนคลอง 5 อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวรรณธรรมมาภิรมณ์ (สมชาย เจริญผา). (2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(3), 221-222.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- ภาคภูมิ สุขีสันธิ์ และภาณุพันธ์ุ ประภาติกุล. (2560). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ศึกษากรณี บึงแก่งน้ำต้อน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารแก่นเกษตร*, 45(3), 471-478.
- อภิชาติ อนันตประยูร. (2558). *การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งของชุมชนรอบสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theore*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prenticy-Hall, Inc.